

УДК 336.645

Шуплат О.М.,

к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу

ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

Лізинг як інструмент доступу до фінансування МСП

Економічна криза України протягом останніх років вплинула на темпи розвитку економіки в цілому. Сукупне зниження ВВП у 2014-2015 рр. становило 16,5%. У 2016 р. показник ВВП на душу населення був найнижчим у Європі і становив 2186 дол. США.

Лізинг є одним із способів фінансування для багатьох компаній у всьому світі, особливо для малих та середніх підприємств (МСП). Для прикладу, близько 48% МСП в Європі основним джерелом фінансування вважають лізинг. В бізнес середовищі європейських країн лізинг використовують частіше ніж традиційне банківське кредитування. Україна могла б скористатися таким інструментом фінансування з метою стимулювання економічного зростання та розвитку МСП.

Характеризуючи ринок лізингу в Україні, слід відзначити, що у 2015 р. ця галузь скоротилася на 42%. З 2016 р. почалося поступове відродження лізингової діяльності в Україні, так зростання становило 1,9% ВВП; у 2017 – 2,3%. Проте, незважаючи на збільшення кількості укладених лізингових угод у 2017 р. (7752 договори на суму 462 млн. дол. США) в порівнянні з 2013 р. (11 тис. договорів на суму 3,947 млрд. дол. США), говорити про відновлення ринку зарано. Проаналізуємо чинники що стримують розвиток ринку лізингу в Україні [1].

Однією з ключових проблем розвитку ринку лізингу є недостатнє розуміння, що він є інструментом доступу до фінансування з боку МСП і державних службовців. Крім того лізинг є інноваційним способом придбання

обладнання для МСП, яке є ключовим елементом бізнесу, завдяки гнучкій схемі фінансування.

Наступною проблемою є законодавче регулювання, адже з 2003 року Закон України «Про фінансовий лізинг» не оновлювався, як наслідок на сьогоднішній день він не відповідає міжнародним практикам [2].

Проте, найбільш значущою проблемою є обмеженість фінансування МСП, особливо в українській валюті. За оцінкою Німецької консультативної групи в Україні, нестача у фінансуванні МСП становить близько 9,3 млрд. євро. У 2016 році кредити приватному сектору становили 48% усіх банківських активів, для порівняння у 2014 році – 54%. Даний показник є меншим ніж у Польщі (59%), Порівнюючи кредити приватного сектору з ВВП, можна прослідкувати зменшення з 60% у 2014 р. до 39% у 2016 р.

Одним з привабливих та надійних джерел фінансування лізингової діяльності є державні облігації. Так, часта державних облігацій у банківських активах зросла з 7% до 26% з 2013 по 2017 р. Обсяг облігацій в портфелі зріс з 94 млрд. грн. до 352 млрд. грн.[3]

Наступним джерелом фінансування МСП в Україні є донорська підтримка. Так, Європейський інвестиційний банк та Європейський інвестиційний фонд спільно з EIB Group у 2017 р. підписали гарантійну угоду з Укргазбанком щодо надання підтримки у розмірі 50 млн. євро для кредитування МСП в Україні. Угода спрямована на полегшення доступу до фінансів для вітчизняних підприємств через надання гарантійних зобов'язань на рівні 70% для кожної позики. Завдяки такій гарантії, кредитування стало доступним на більш вигідних умовах, зокрема зі зниженими вимогами до забезпечення. Слід зазначити, що починаючи з 2014 р. ЄІБ вже інвестував понад 3 млрд. євро в український ринок. [4]

Німецький державний банк розвитку, у свою чергу, також виділив приватним банкам 30 млн. євро, акцентуючи увагу на МСП, у формі пайового капіталу або субординованого кредиту.

Міжнародні фінансові установи також надають кредитні лінії українським банкам з метою стимулювання кредитування МСП. Слід відзначити, що кілька проектів спрямовано безпосередньо на підтримку лізингу.

ЄБРР активно працює на українському ринку в напрямі підтримки лізингової галузі. Так, «ОТП Лізинг» отримав трирічний гривневий кредит у розмірі еквівалентному 20 млн. дол. США, з метою фінансування лізингових операцій з приватними українськими компаніями.

Активного розвитку в Україні набуває програма часткових кредитних гарантій USAID «DCA» (повноваження з питань кредитування для розвитку). Вона спрямована на зменшення ризиків та генерування додаткових кредитних коштів для недостатньо забезпечених ринків та секторів. Ця програма забезпечує довгострокове кредитування на ринках, що розвиваються. Починаючи з 1999 р. гарантії DCA здійснили кредитування у 76 країнах на суму 5,4 млрд. дол. США. В Україні дана програма діє з 2013 р. Протягом останніх п'яти років було надано гарантій на кредитування МСП на суму майже 20 млн. дол. США, зосереджуючи увагу на інвестуванні у енергоефективність, відновлювальні джерела енергії та сільське господарство. Програма DCA могла б бути запроваджена і на ринку лізингу в Україні, оскільки вітчизняний ринок лізингу зосереджений переважно на транспортному та сільськогосподарському обладнанні (61% становлять транспортні засоби, 19% - сільськогосподарська техніка та 10% - інші види техніки у сфері будівництва, промислового устаткування та нерухомості).

Крім обмеженості фінансових ресурсів на ринку лізингу в Україні на сьогоднішній день, не вистачає великих мереж міжнародних банків та лізингових компаній. Однак є ознаки зацікавленості зі сторони іноземних інвесторів, оскільки економіка покращується і впроваджуються реформи. Крім того, за прогнозом більшості міжнародних агентств у 2018 р. очікується зростання на 2-3%.

Проте, існує ряд обмежень, що негативно впливають на розвиток лізингового ринку. Так, лізингові компанії, що входять до складу банківських груп, не мають змоги залучати достатньо капіталу від материнської компанії в зв'язку з діючим обмеженням НБУ. Оскільки фінансування надає банк, компанія змушена дотримуватися вимог НБУ, згідно яких, фінансування обмежується до 25% статутного капіталу компанії в структурі компаній, що належать до тієї самої групи.

Ще одним обмеженням для лізингових компаній є відсутність внутрішніх ринків капіталу як джерела фінансування в українській валюті. Ресурси, які можна інвестувати фінансовим установам у ринку капіталу, обмежено системою державного регулювання, що також має негативний вплив на зростання ринку капіталу.

Отже, можемо зробити висновок, що лізинг в Україні не в повній мірі використовує потенціал щодо підтримки МСП, а отже і економічного зростання. Для забезпечення подальшого розвитку лізингової галузі необхідно в першу чергу забезпечити доступ до фінансування МСП в національній валюті. В Україні практично відсутній внутрішній ринок капіталів, томі лізингові компанії обмежені в отриманні коштів у гривнях через банківські кредитні лінії, які є короткостроковими та дорогими. Тому, необхідно активніше використовувати джерела фінансування міжнародних фінансових установ.

Список використаних джерел:

1. Інформація про стан і розвиток фінансових компаній та лізингодавців за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/FK/OsnPokazn/FK_4%20%D0%BA%D0%B2_2017.pdf
2. Закон України “Про фінансовий лізинг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/Z970723.html

3. Дані фінансової звітності банків України [Електронний ресурс]. –
Режим доступу:

https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=28905631&cat_id=25365601

4. Європейський банк реконструкції та розвитку [Електронний ресурс]. –
Режим доступу: <https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/otp-leasing-ukraine-senior-loan.html>